

Tematické východiská básne Jána Kalinčiaka Králik

Marta Fülöpová

FÜLÖPOVÁ, M.: Thematic foundations of Ján Kalinčiak's poem "Králik [The wren]"

SLOVENSKÁ LITERATÚRA, vol. 70, 2023, no. 2, pp. 151-162

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovlit.2023.70.2.3>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3732-8144>

Key words: Ján Kalinčiak, Ádám Pálóczi Horváth, fable, animal symbolism

Ján Kalinčiak (1822 – 1871) wrote his poem “Králik [The wren]” (1840) early in his career. The poem connects two different thematic and generic components – the allegorical and satirical social poem depicting the course of elections and the genre of the etymological fable which explains the origin of a name of a bird. In trying to identify the possible starting points of the two thematic layers, it turns out that the allegorical connection of the bird parliament with the portrayal of elections in Hungary had appeared in the unpublished satirical dramatic dialogue by the Hungarian author Ádám Pálóczi Horváth (1760 – 1820), “Az üstökös csillag befolyása a madár társadalom éghajlatára” ([The influence of the comet on the climate of the bird society] 1819). The dialogue described the course of the 1819 election in Zala county. The article traces common elements in the texts of the two authors. Kalinčiak’s poetic treatment of the story of the eagle and the wren suggests its double interpretation: it is both a moralising fable about the victory of the weak over the strong and an etymological fable about the origin of the name of a small bird.

Kľúčové slová: Ján Kalinčiak, Ádám Pálóczi Horváth, bájka, zvieracia symbolika

V češtine napísanú báseň *Králik* (1840) od Jána Kalinčiaka objavil v autorovej rukopisnej pozostalosti v Literárnom archíve Matice slovenskej Pavol Vongrej, ktorý ju považoval za vôbec prvú Kalinčiakovu báseň.¹ Označil ju za „rozvláchnu“, no zároveň uviedol, že ju „možno nazvať skoro predzvestou jeho neskoršej Reštavrácie“ (Vongrej 1964: 109). Július Noge ju zaradil do zväzku Kalinčiakovho diela venovaného básňam, článkom a korešpondencii *O literatúre a ľuďoch* (Kalinčiak 1965: 380-390), kde ju charakterizoval ako „vcelku dosť vtípné a miestami ironicky a satiricky zahrotené rozprávanie o tom, ako si vtáci volili kráľa“, ktoré je však začiatocnícke a „bez vážnejších umeleckých výsledkov“ (Noge 1965: 312-313).

J. Kalinčiak napísal báseň ako osemnásťročný a nikdy ju nepublikoval,² takže text ostal bez ďalších autorských úprav a korektúr. Hoci nezaujme z verzologickej stránky, pozoruhodná je jej téma. Rozsiahlejšiu časť predstavuje alegória na zemianske stoličné voľby za účasti vtáčích protagonistov. Ide síce o voľbu kráľa, ale zapojenie viacerých strán, súperenie jednotlivých kandidátov i správanie voličov nápadne pripomínajú situácie pri stoličných voľbách. V závere text prechádza bezprostredne k látke bájky o voľbe kráľa vtákov, ktorej pointa spočíva vo vysvetlení vzniku mena vtáčika králik. V dobe napísania básne nebola totiž ešte ustálená ornitologická nomenklatúra, názvová rozkolísanosť sa najviac týkala drobných spevavcov a dravcov, pre ktoré sa v rôznych regiónoch používali rôzne pomenovania.

Kalinčiakova báseň *Králik* predstavuje spoločne s básnickou skladbou *Kamzík* (1872/1873) Bohuša Nosáka-Nezabudova najširší katalóg rôznych vtáčích druhov v slovenskej romantickej poézii. J. Kalinčiak v nej rozdelil do štyroch skupín vtáky, ktoré sa pod Tatrami zhromažďujú, aby si po zosadení kráľa orla zvolili nového kráľa vtákov. Každá skupina má vlastného kandidáta. V prvej skupine sú poľné a lesné vtáky s kandidátom jastrabom, v druhej spevavce, za ktorých sa o kráľovstvo nakoniec uchádza striežik, v tretej vodné a domáce vtáctvo na čele s pávom a v poslednej dravce zastúpené orlom. Črty zemianskeho správania sa najvýraznejšie prejavujú u prvej skupiny vtákov, kam autor zaraďuje vrabca, straku, vranu, sojku, orešnicu, ďatľa, holubicu, skaliara, lastovičku, jarabicu, jariabka, sovu, dudka, drozda, volavku, pštrosa, hlucháňa a hrdličku. Ich kandidát jastrab kupuje za zrno hlasy, vtáky sa na predvolebnom zhromaždení opijú („A kričice ,s Orlem dolu / Pili vínko dobré červené“; Kalinčiak 1965: 382), váľajú sa v blate a neskôr sa zotavujú z opitosti. Do skupiny spevavcov („Malé ptáčky bez vší moci / Sami drobní muzikanti“; Kalinčiak 1965: 383) zaradil kavku, stehlíka, slávik, čížika, škorca, striežika, papagája, penicu, škovránka, pinku, strnádku, kanárika, straku, konôpku, prepelicu, chriašťa, sýkorku a červienku. Pri strane páva, ktorého podporuje „Ptáctvo domovního rodu / S vodným ptáctvom v spojitosti“ (Kalinčiak 1965: 386), spomína iba kačicu a hus, spájajúce vodné vtáky s domácim

1 Ide o rozsiahlu astrofickú báseň, ktorá má viac ako 450 nepravidelných sylabických veršov. V úvodnej pasáži sú dlhšie verše, respektíve striedajú sa dlhšie a kratšie verše, v druhej polovici prevažujú viac-menej pravidelné osemslabičnický s dierézou po štvrtej slabike, so združeným alebo striedavým rýmom. Objavujú sa aj veršové presahy.

2 J. Kalinčiak sa k vlastnej básnickej tvorbe staval kriticky a mnohé svoje básne dokonca spálil.

vtáctvom. Za orlom stoja sup, krahulec, sokol, haja, kaňa, krkavec a kukučka.³ Po opise bitky strany páva a orla, ku ktorému sa na poslednú chvíľu pridáva jastrab, smeruje báseň k jadrú bájky: kráľom vtákov sa má stať ten vták, ktorý vyletí najvyššie. Súťaž vyhráva podvodom striežik a odvtedy vtáci nemajú kráľa, iba „ze strážka / Udeleného kralíka“ (Kalinčiak 1965: 390).

Základ spájania vtácej symboliky so zemanstvom (respektíve s mužskou populáciou vôbec) pravdepodobne tvorí vták ako archaický symbol ľudskej duše aj ľudskej slobody. Tento význam možno považovať za archetypálny, dá sa nájsť v takmer každej kultúre. Nosenie vtáčích pier ako ozdoby, znaku hodnosti či dôkazu odvahy a bojovnosti malo často animistické korene. Vtáčie perie fungovalo ako prvok totemizmu (odkaz na zvieracieho predka rodu) alebo ako amulet, bolo znakom hodnosti, ale aj symbolom postavenia: aristokracia nosila iné druhy pier ako zemanstvo (napríklad perie volavky bielej či pštrosa; László [online] 2021). Viaceré vtáky, nielen dravce, boli aj erbovými zvieratami (napríklad dvojhlavý orol Habsburgovcov, havran Huňadyovcov alebo drozdy Drugetovcov). Vtáčie perie však nenosili len privilegované vrstvy, bolo rozšírené aj ako súčasť sedliackych krojov,⁴ kde perie nosili hlavne mladí muži a často pastieri (Kovács K. 1957: 156). Perie bolo tiež súčasťou vojenských uniforiem.⁵ V 19. storočí sa v Uhorsku rozšírilo nosenie volebného peria, čo zachytávajú viaceré literárne diela. Jednotlivé strany vo voľbách nosili za klobúkom perie rôzneho pôvodu alebo zafarbenia ako vizuálny znak – možno v duchu príslovia „vtáka poznáš po perí“. Na tento zvyk reflektuje aj J. Kalinčiak napríklad v próze *Reštavrácia* (1860): „Zo všetkého toho vidieť, že to boli korteši Bešeňovského a Potockého, bo sa okrem toho aj tým označovali, že tamtí mali kohútie perá, títo zelené chvojky za klobúkom“ (Kalinčiak 2009: 246).⁶

Vtáčia reštavrácia

Medzi kľúčové autorské témy J. Kalinčiaka celoživotne patrili zemanstvo a zemianske voľby – reštavrácie. Stoličné voľby sa okrem diela *Reštavrácia* nachádzajú aj v historickej próze *Svätý Duch* (1847/1848) alebo v historickom románe *Knieža liptovské* (1852). Pri básni *Kralík* sa J. Kalinčiak pravdepodobne inšpiroval životnou skúsenosťou gemerských volieb v roku 1836 (takzvaná „krvavá reštavrácia“), ktorú podľa svedectva z memoárov *Vlastný životopis* zobrazil aj vo vybraných scénach prózy *Reštavrácia*: „Boli totiž v Gemerskej stolici r. 1836 medziiným i chýrne kortešácie, Draskóczyho a Almásyho strana zápasila na život a na smrť; každý deň

3 Zariadenie kukučky medzi dravce má archaické korene. V antike sa kukučka usúvzťažňovala s dravecami, podľa Plinia napríklad kukučka mala predstavovať vývinový stupeň jastraba: „Zdá sa, že z jastraba sa stáva kukučka, v určitej časti roka si mení výzor, keďže sa vtedy nezjavujú ostatné jastraby, iba ak na pár dní“ (Plinius 2021: 255). Základom týchto povier je pravdepodobne podobnosť tvaru a letu kukučky s menšími dravými vtákmi.

4 K téme napríklad heslo „Klobúk“ v elektronickej *Encyklopédii ľudovej kultúry*. Dostupné online: <https://www.ludovakultura.sk/encyklopedia/>

5 Kohútie perá majú pri čakovoch aj verbujujú v lyricko-epickej skladbe *Detvan* (1853) Andreja Sládkoviča: „napráva si hrdý čakov, / na ktorom pekné kohútie perá / samopašný let vetra preberá / a s odvislou hrá kapselkou“ (Sládkovič 1976: 304).

6 Historickú relevanciu tohto úryvku pre Gemerskú stolicu dokazujú napríklad *Cestopisné poznámky* Sándora Petőfiho z roku 1845 týkajúce sa Rimavskej Soboty: „Dobehli sme jednu skupinu kortešantov s bielymi perami, druhá strana mala zelené vetvičky. – Veď vám vietor tie kohútie perá odveje! – kričali vyzdobení zelenými vetvičkami na protistranikov. – A vám vetvičky chrústy zožerú! – odpovedali operení“ (Petőfi 2020: 40).

sme čosi nového počuli a ja som chodil to Dlhányimu, ako i o rozličných podujatiach žiackych, vypravovať. Scéna v Reštavrácii, kde sa Bešeňovskovci s Potockovci zbili, je z toho času“ (Kalinčiak 2009: 412). V čase napísania básne *Králik*, v roku 1840, delili J. Kalinčiaka od spomenutých udalostí iba štyri roky.

Tento druh referenciality prítomný v Kalinčiakových textoch nenarúša zaradenie jeho tvorby do konceptu literárneho romantizmu a nemožno ju považovať za indikátor (pan)realistických tendencií. Tematizácia súčasných pomerov (často v ironickej modulácii) bola podobne platným romantickým postupom ako tragická modulácia národnej minulosti. Svedčia o tom napríklad viaceré prózy Jozefa Miloslava Hurbana ako *Prítomnosť a obrazy zo života tatranského* (1844), *Od Silvestra do troch kráľov* (1847) alebo *Slovenskí žiaci* (1853). Navyše komika prítomná v próze *Reštavrácia*, ktorú staršia literárna veda ideologicky interpretovala ako prvok kritického zamerania realizmu, sa dnes hodnotí ako výraz romantickej irónie (Bílik 2011) či prejav špecifického ironického ladenia uhorskej zemianskej kultúry v jej romantických kontúrach.

Naratívna stránka vtáčej „reštavrácie“ je v básni pomerne komplexne spracovaná, kým verzologická je na úrovni dobových študentských prác. J. Kalinčiak bol primárne dobrým rozprávačom príbehov, ale jeho neskoršie básne disponovali už aj zjavnou básnickou kvalitou. Hoci zobrazenie vtáčieho snemu ako satiry zemanstva považoval J. Noge za Kalinčiakov „originálny prínos“ (Noge 1965: 312-313), prepracovanosť príbehového komponentu indikuje možnosť existencie prototextu, na ktorý by mladý Kalinčiak nadväzoval. Za tematicko-motivický pendant Kalinčiakovej básne možno považovať rukopisný text⁷ maďarského autora Ádáma Pálócziho Horvátha⁸ *Az üstökös Tsillag befolyása a Madár Tartomány ég-hajlatába, midón a Szárnyas Nép magának Elöljárókat választa* (Vplyv kométy na podnebie vtáčej dŕžavy v čase, keď okrídlený národ si volil predstavených, 1819),⁹ na ktorý ma pri konzultovaní Kalinčiakovho textu upozornil maďarský literárny historik István Csörsz Rumén, ktorému za tento podnet ďakujem.

Á. Pálóczi Horváth zachytáva v podobe dramatizovaného rozhovoru vtákov priebeh búrlivej reštavrácie v Zaliansej stolici v roku 1819. Jednotlivé skupiny vtákov alegoricky reprezentujú voličské skupiny v stolici, niektoré vtáky je možné dokonca stotožniť s historickými postavami miestneho života. Konkrétne osobnosti za vtáčimi protagonistami odhalil a pomenoval maďarský archívár Alajos Degré, ktorý tento rukopis aj uverejnil (Degré 1974: 43-69). Prínos textu

---

7 Podobné rukopisy a ich odpisy tvorili koncom 18. a začiatkom 19. storočia dôležitú súčasť literárnej produkcie aj literárnej distribúcie, kolovali medzi zemanmi, ktorí si ich vzájomne posielali. Napríklad konkrétne voči Ádámovi Pálócziho Horváthovi bolo v roku 1814 nariadené vyšetrovanie týkajúce sa viacerých stolíc, či tam medzi stoličnou šľachtou nekoluje jeho pieseň *Štajerský tanec*, v ktorej sa autor vysmieval z nemeckých tancov a cisára nazval „veľkým orlom“ a „kohútom“ (Németh 2011: 80).

8 Á. Pálóczi Horváth (1760 - 1820) bol osvietenším básnikom, spisovateľom, zberateľom starých písomností a folklórnych piesní. Jeho zbierka 450 piesní *Ötödfélszáz Énekek* (1813) bola veľmi populárna. Udržoval čulé styky s poprednými predstaviteľmi maďarského literárneho života. Bol slobodomurárom, zapájal sa aj do politického života stolíc, napísal viacero pamfletov.

9 Názov reflektuje na historickú skutočnosť, že v roku 1819 sa čakalo na príchod kométy, čo vyvolalo paniku v celej krajine. Á. Pálóczi Horváth ako osvietenec podáva astronomické vysvetlenie tohto javu a v texte zosmiešňuje povery v prorockú moc alebo vplyv kométy. V Kalinčiakovej básni ani v jeho ostatnej tvorbe sa kométa v takomto význame neobjavuje. Našla som len dve miesta, kde sa vyskytuje padajúca hviezda, a to ako metafora zániku slávy alebo lesku očí.

spočíva najmä v tom, že odkrýva zákulisné dohody a kupčenie s hlasmi pri stoličných voľbách, o ktorých však historické pramene nevytvádzajú. Turbulentná situácia v zalianskych voľbách nastala v dôsledku zmien pravidiel stoličných volieb. V roku 1819 sa príkazom kráľovskej kancelárie číslo 4390 nariadilo osobné odovzdanie hlasu zemanov namiesto dovtedajšej praxe voľby prostredníctvom aklamácie, čiže verejného zvolania. Toto nariadenie malo oslabiť moc stoličnej šľachty, ktorú predstavovali silnejšie a majetnejšie rody, označované ako rytiersky stav (v texte zastúpený hlavne dravcami; Degré 1974: 47). Bezmajetné zemianstvo dovtedy nemalo totožnú váhu hlasov v stolicích ako majetné zemianstvo, napríklad kuriálne obce s vysokým počtom zemanov disponovali v niektorých prípadoch iba jediným spoločným hlasom, lebo na stoličný snem mohli poslať len jedného vyslanca. Niektoré stolice dokonca presadzovali, aby voličské hlasy malo iba majetné zemianstvo (Degré 1974: 43). Nové cisárske nariadenie posilnilo pozíciu drobných zemanov, čím chcel štát podlomiť odbojné stolice, kde sa centrálné príkazy v období Metternichovho absolutizmu iba ťažko presadzovali. Predpokladalo sa, že hlasy drobných zemanov sa budú dať ľahko kúpiť (Degré 1974: 43-45). Práve tieto zmeny z roku 1819 mali za následok vznik špecifik, ktoré sa neskôr stali charakteristické pre uhorské kortešačky (Brigovác 2010: 127).

Znázornenie zalianskej reštavrácie Pálóczim Horváthom zodpovedá tomu typu obrazu uhorských volieb v 19. storočí, ktorý prenikol aj do zahraničia a stal sa vychýreným pre korupciu, pijatiku, kupčenie s hlasmi a ničenie majetkov, ako to zachytávajú aj viaceré literárne diela – zo slovenskej literatúry napríklad *Suchá ratolesť* (1884) Svetozára Hurbana Vajanského, ale téme uhorských volieb sa venovali i súdobí maďarskí autori, poväčšine v satirickom alebo komickom poňatí.¹⁰

Rukopis alebo odpis rozhovoru Á. Pálócziho Horvátha mohol J. Kalinčiak získať práve na Gemeri, kde v rokoch 1834 – 1836 študoval. Á. Pálóczi Horváth mal totiž väzby na gemerské stoličné zemianstvo: v dvadsiatych rokoch 19. storočia bol gemerským podžupanom jeho slobodomurársky druh Štefan Máriássy, ktorému Á. Pálóczi Horváth zanechal aj svoju rukopisnú zbierku piesní (Németh 2011: 80). Dá sa preto predpokladať, že na Gemer sa mohli dostať aj iné jeho písomnosti.¹¹ Text o zalianskej reštavrácii síce existoval iba v rukopise, no podobná spisba v danej dobe často kolovala medzi zemianstvom aj medzi inteligenciou v odpisoch. Slobodomurárstvo na Gemeri bolo dokázateľne prítomné od konca 18. storočia, členom jednotlivých lóží boli viacerí gemerskí podžupani (Granasztói 2016: 613, 619). J. Kalinčiak sa ako mladý študent pohyboval medzi zemianskymi kortešmi, preto nie je nepravdepodobné, že sa mohol dostať do kontaktu aj s politickým pamfletom Á. Pálócziho Horvátha, ktorý sa venoval otázke volieb.¹²

Nedá sa však vylúčiť ani to, že oba texty mohli mať nejaký iný spoločný inšpiračný zdroj. Oba texty vykazujú tematickú podobnosť s Aristofanovou drámou

10 Napríklad Ignác Nagy vo veselohre *Tisztújítás* (Reštavrácia, 1842), József Eötvös vo veselohre *Éljen az egyenlőség* (Nech žije rovnosť, 1844), János Arany v satirickom epose *Az elveszett alkotmány* (Stratená ústava, 1845) alebo Zsigmond Beöthy vo veselohre *Követválasztás* (Reštavrácia, 1844).

11 Spomenuté vyšetrovanie Á. Pálócziho Horvátha vo veci piesne *Štajerský tanec* uskutočnili stoličné úrady v Zalianskej, Šomoďskej, ale aj v Gemerskej stolici (Németh 2011: 80).

12 Kontext zemianstva pre Kalinčiakovu osobnosť aj tvorbu predstavuje podobne dôležité východisko ako jeho okruh slovenských vzdelancov. Slovenské zemianstvo z Turca napríklad výrazne podporilo aj vydávanie štúrových *Slovenských národných novín* (Demmel 2016: 110).

156 *Vtáci*, ktorá pomocou vtáčích protagonistov tematizuje spoločenské otázky v satirickej podobe a obsahuje aj narážku na bájkú *Volba kráľa vtákov*.¹³ Spôsob narábania s látkou môže prameniť aj vo folklórnom okruhu textov s tematikou zvieracej svadby. V týchto alegorických skladbách figurujú ako účastníci svadobnej veselice rôzni zvierací protagonisti vystupujúci ako ľudia: pijú, hodujú, hrajú na hudobné nástroje. Tieto texty majú persiflážny charakter – karikujú obrad svadby. Pravdepodobne boli súčasťou svadobných veselíc a mohli mať aj alegorický charakter viazaný na konkrétnych účastníkov svadieb.¹⁴

Tematické a motívické zhody medzi Kalinčiakovou básňou *Králik* a textom Á. Pálócziho Horvátha sa vyskytujú na viacerých rovinách. V prvom rade je to spoločná téma zobrazenia volieb prostredníctvom vtáčích protagonistov. Zatiaľ čo Á. Pálóczi Horváth vyslovene hovorí o stoličných voľbách, J. Kalinčiak tematizuje voľbu kráľa vtákov, ale jeho zemanovia-vtáci sa správajú totožne ako vtáci u Á. Pálócziho Horvátha – kupčia s hlasmi, opijajú sa a bijú sa. J. Kalinčiak tiež tematizuje uvedomelé správanie zemanov, ktoré sa stalo charakteristickým pre drobné zemianstvo po zavedení zmien pri voľbách v roku 1819: „Jedno s pany bratři diškuruje / Druhé nic mít nechce s nimi, / Ale sem tam poskakuje / V levo v pravo / Neb chce ukázati / Že i ono má tež také právo / Jak jiné poskakovati, / A mlčeti, nebo štebetat“ (Kalinčiak 1965: 380).

Ústredným konfliktom u J. Kalinčiaka i Á. Pálócziho Horvátha je zmena volebných pravidiel počas reštavrácie a zavedenie nových kritérií nariadením dvojhlavého orla u Á. Pálócziho Horvátha a orla u J. Kalinčiaka.

V Kalinčiakovej básni sa nachádza aj totožná scéna s podobnými postavami ako u Á. Pálócziho Horvátha – scéna vábenia vrabca jastrabom, respektíve jastrabom krahulcom v maďarskom texte. U Á. Pálócziho Horvátha sa dialóg odohráva priamo na scéne, zatiaľ čo u J. Kalinčiaka sprostredkovane cez rozprávanie vrabca:

„JASTRAB: Počuli ste, rodáci, že o dva týždne bude reštavrácia?

VRABEC: Dovoľte mi, aby som sa z obežníka, snáď chceš byť naším prednostom znovu Ty?

JASTRAB: Nechcem – ale ak by som sa s ním stal, dopadlo by to pre vás dobre.

VRABEC: Pánboh ochraňuj!

JASTRAB: Ničím ste odo mňa netrpeli, vo dne v noci ste ku mne mohli prísť na slovo, a keď ste mali nejaké spory, nelenil som sa urovnať to. Tak aké sťažnosti máte proti mne?

VRABEC: Pravda, že si s nami hovoril v našej reči, ale pri pekných slovách si často oškľbal tých tučnejších z nás, a sám si stučnel ako drop. Aj táto tvoja návšteva je nám podozrivá.

JASTRAB: Nemajte podozrenie. Navrhujem vám predstaveného, akým som bol ja sám, dobrého a bez všetkej nadutosti. [...] Je mi zverený celý stoh, z ktorého každému z vás

13 „nad vtáky moc / má králiček“ (Aristofanes 1966: 302). Aristofanova tvorba v prvej polovici 19. storočia bola hodnotená ako súčasť klasického vzdelania (Fülöp 1978: 184, 186). V roku 1814 vyšiel vo Viedni nemecký preklad drámy *Vtáci* od Christoha Martina Wielanda, ktorého tvorba bola populárna aj medzi slovenskými vzdelancami. Heslo o Aristofanovi obsahovala aj *Encyclopaedia Philologiae Graecorum Et Romanorum* vydaná v Bratislave v rokoch 1803 a 1806 (Encyclopaedia 1806: 95-96). Figurovala ako učebnica odporúčaná pre lýceum aj v školskej osnove pre evanjelické školy (takzvaná *Systema*), ktorú vypracovali evanjelickí pedagógovia Ludovít Schedius a Adam Lovich v roku 1809 (Markusovszky 1896: 401). O kultúrnej prítomnosti Aristofanovej tvorby svedčí napríklad aj to, že jeho hru *Oblaky* preložil Pavol Jozef Šafárik do češtiny a napísal k nej aj štúdiu *O Aristofanovi a jeho Oblakoch* (1830).

14 Napríklad *Kosí zajac otavu...*, *Vlk sa chce žemiti...* v druhom zväzku zbierky folklórnych piesní Jána Kollára *Národné spievanky* (Kollár [1835] 1953: 178-180, 182-185).

dáme polku holby každý deň, kým trvá reštaurácia. [...] k tomu sám pustím niekoľko potokov dobrého vína, z čoho môžete piť, koľko vám hrdlo ráči“ (štvrtý dialóg; Degre 1974: 59; preložila M. F.).

„Jen poslyšte drahá kmotrička, / Sedíme si raz v ječmeni / Ja a moje ženička; / V tom nad námi se cos začervení / Ja ohlednu se na levo, v pravo / A uvidím Pána toho / Ktery z nášho rodu audů mnoho / Lapá, a pak sjída žravo. / Ten jak pravím k nám přileti, / Moja žena hned uteče / A mne s sebu přech do světa vleče, / Strachem jatá že nás jako první, druhý, tretí / Chce sežřiti / A tak břichu svému za dost učiniti. / On ale k nám pekně licherivě / Se připlichtí, a pak praví: / Ach ja nejsem jako jiní dravý. / Ja rádnej dám milostive / Jiným, než by sem mel brati, - / A v tom z vrecka zrno tratí / A nás nůka by sme do sístosi / Jedli, hodne bez starosti. - / A tak se stal vrabec Jestrábovi / Přítel, a jestráb vrabcovi“ (Kalinčiak 1965: 381).¹⁵

V citovaných úryvkoch je viditeľný najvýraznejší rozdiel v spôsobe zobrazovania vtáčieho sveta u oboch autorov: kým vtáky u Á. Pálócziho Horvátha sú čisto zástupné, alegorické, figurujú ako ľudské postavy s vtáčou maskou podľa antickej tradície a text je politicky motivovaným pamfletom, Kalinčiakove vtáky sú skutočnými vtákmi, ktoré sú síce antropomorfované, ale uchovávajú si aj svoje vtáacie charakteristiky, čím sa zvyšuje efekt grotesknosti aj hravosť textu.

Rovnako ako u Pálócziho Horvátha, aj v prípade Kalinčiakovej básne je možné pokúsiť sa identifikovať jednotlivé vtáacie strany v kontexte gemerských podmienok. Relatívne ľahko čitateľné sú dve strany: stranu orla s dravými vtákmi možno identifikovať ako aristokraciu stolice. Stranu drobných a spevavých vtákov možno rozpoznať ako drobných zemanov alebo ako alegóriu na tretí stav, ktorý bojuje o svoje postavenie. Naznačuje to opis revolúcie,¹⁶ ktorú prerozprávajú malé vtáky: plemeno kráľa ich škrtilo, sťažnosti nepomáhali, lebo ich sudcami boli práve tí škodcovia, ktorých sa sťažnosti týkali, preto sa vtáci vyrútili na kráľa „v hrozném pozdvižení - / A orel již králem není. - / Tyranům všem, tak to sluší. -“ (Kalinčiak 1965: 384). Pasáž pôsobí ako ozvena udalostí francúzskej revolúcie a súčasne potvrdzuje tézu maďarského literárneho historika Antala Szerba, podľa ktorého zemanstvo v Uhorsku možno považovať za obdobu tretieho stavu ako nositeľa spoločenských zmien (Szerb 1935: 181).¹⁷ Keďže J. Kalinčiak mal blízko k zemanstvu, ktoré považoval za „náš ľud“ (*Vlastný životopis*; Kalinčiak 2009: 408), dá sa predpokladať, že ho zaujímali otázky, ktoré zamestnávali uhorské zemianske kruhy. Stranu spevavcov možno teoreticky interpretovať aj ako Slovákov, ktorí si hľadajú svoju cestu k moci. V prospech tejto interpretácie hovorí

15 V historickom románe *Knieža liptovské* J. Kalinčiak zobrazuje rod Švodovcov, ktorí sa správajú ako kuriálni zemanovia. Keď ich Zápoľa chce privábiť na svoju stranu, odohráva sa porovnateľná scéna ako na citovanom mieste v básni *Králik*. Ďalším spoločným bodom textov je napríklad to, že aj medzi Švodovcami vystupuje postava s menom dravého vtáka – Krahulec. Krahulec a jastrab sa v dialektoch často zamieňali.

16 Pri motíve zosadenia kráľa, ktorý bol nespravodlivým sudcom, sa črtajú aj špecifické gemerské súvislosti. Od polovice tridsiatych rokov 19. storočia boli porušovania práva a škandály na stoličných snemoch v Gemeri na dennom poriadku. Napríklad v roku 1834 sa prvý podžupan Karol Abbafy pokúsil rozpustiť zhromaždenie, ktoré vzniklo námiety voči nemu. Snem si vymenoval iného predsedu a pokračoval v rokovaniach bez neho. V roku 1836 sa odohrala takzvaná krvavá reštaurácia, ktorú zažil aj J. Kalinčiak. A ani ďalšia reštaurácia v roku 1843 sa nezaobišla bez škandálov (Brigovác 2010: 127-128).

17 A. Szerb preberá termín od Gyulu Szegfűa.

158 charakteristika spevavosti, ktorá bola relatívne stabilne ukotvená ako slovanská národná vlastnosť. Podobne aj citát „Snad nás za otroky mníte / S narodením, naším byti?“, ktorý možno čítať ako polemiku s európskym heterostereotypom otrockej povahy Slovanov. Strach spevavcov, že orol ich roztrhá, môže odkazovať na nacionálny rozmer, ale pravdepodobnejšie korešponduje primárne s antagonizmom medzi uhorským zemianstvom a aristokraciou (Szerb 1935: 182), ktorý predstavoval kľúčový problém uhorského reformného hnutia v tridsiatych rokoch 19. storočia.

Zvyšné dve strany – strana jastraba a strana páva – by potom mohli reprezentovať Draskóczyho a Almásyho stranu.¹⁸ Túto interpretačnú líniu potvrdzuje citát z prózy *Reštavrácia*, kde sa na jednom mieste „objavujú“ postavy ako by z básne *Králik*: „Sotva sa koče oddialili, tu začal pán Jastrabský: ‚Či ste videli, páni bratia, toho Adama, ako sa mu líškal?‘ – ‚To je hanba,‘ odpovedal pán Lubina, že sa hlavný išpán dá takým ľuďom šialiť; ale toho všetkého sú na príčine tu tieto kukučky s kohútím perom“ (Kalinčiak 2009: 267).¹⁹

Text Á. Pálócziho Horvátha tiež obsahuje bájku, ktorej dejovú líniu použil J. Kalinčiak ako centrálnu látku svojej básne. V úvodnom dialógu jeden z vtákov vysvetľuje orlovi, že si nemá byť taký istý svojou mocou: „A ani na to sa nezabudlo dodnes, že škovránok kedysi, skrývajúc sa medzi perím orla, prekonal jeho najvyšší let; a to sa nestalo podľa vôle mocného orla, no napriek tomu, stalo sa to“ (Degré 1974: 56; preložila M. F.). Je možné, že práve tento úryvok z úvodu pamfletu sa stal motiváciou pre mladého Kalinčiaka spojiť bájku o voľbe kráľa vtákov s obrazom uhorskej reštavrácie so zemianskymi vtáčimi protagonistami. Stojí za povšimnutie, že v maďarskom texte je vtákom, ktorý poráža orla, škovránok. Ten je známy tým, že spieva nad poľami neviditeľný voľným okom. Kalinčiakovou vtáčou postavou je síce iný vták, striežik, avšak v básni možno pozorovať totožnú scénu spevu drobného vtáka v neviditeľnej výške, akú evokuje škovránok v maďarskom texte. U Kalinčiaka orol vyletí vysoko, až je len ako mucha: „V tom striežek se z pod orlova / Křídla vyšvihne a lítá / Ješte více, pak zaspívá / A se jako krále vítá“ (Kalinčiak 1965: 390). Kalinčiakovo riešenie možno považovať za asociatívne rozvinutie motívu škovránka. Uplatňuje pritom slovenský variant bájky o voľbe kráľa vtákov, v ktorom sa víťazom nad orlom, „králikom“ stáva vták striežik.

Moralizátorská bájka s etymologickou pointou

Jonáš Záborský uvádza bájku *Králik a orol* vo svojej zbierke *Bájký Jonáše Záborského* (1840)²⁰ medzi pôvodnými slovenskými bajkami. Ľudovít Štúr ju v recenzii

18 Podľa svedectva J. Kalinčiaka vo vyššie citovanom úryvku z memoárov *Vlastný životopis* sa tieto dve strany pri gemerských voľbách pobili presne ako v básni strana jastraba a páva. Víťazom v realite sa stala strana Draskóczyho, ktorú by bolo možné stotožniť s víťaznou stranou jastraba v básni.

19 Postava jastraba v básni a pána Jastrabského v próze *Reštavrácia* môže navyše odkazovať aj na skutočnú historickú postavu, gemerského korteša s menom Tamás Ölyvedi Vad (spomína ho Brigovác 2010: 2011). Toponymum Ölyved, známy aj v tvare Ölyvöd či Ölved, v koreni slova odkazuje na dravého vtáka „ölyv“ (v preklade myšiak, *Buteo buteo*), ktorý sa do slovenčiny prekladal aj ako jastrab.

20 „2. Králik a orol. Ne sněmě byvše ptáci, měli is za krále / Toho zvolit, kdo vzhůru se podnese dále. / Malý králik, že moci vlastnej ne důvěří, / Orlovi sa ukradmo schová mezi peří. / Když pak ten již nevládal ukonaný výše, / Vtedy králik vyleti čerstvý ze své skrýše, / A nad orla se vznese. Tak hodnost i jméno / Krále jemu sauhlasně bylo přísauzeno, / Tak odněsol, co právem orlu náleželo. / Chytrý sobě utíra usta, mocný čelo“ (Záborský 1840: 3).

tejto zbierky z roku 1847 nazýva „dobrou“ národnou bájkou (Štúr 1955: 247).²¹ Napriek týmto názorom nejde však o pôvodnú slovenskú bájku, ale o slovenskú permutáciu archaickej bájkou Vol'ba kráľa vtákov, ktorá sa nachádza aj v databáze folklórnych rozprávok (Aarne-Thompson-Uther index – ATU) pod číslom 221.²²

V rôznajazyčných variantoch rozprávky sa ako triumfátor orla väčšinou objavuje vtáčik oriešok (Troglodytes troglodytes), ktorý bol považovaný za jedného z najmenších vtákov v Európe.²³ Antickí autori hovoria o tomto vtáčiku ako o víťazovi nad orlom; Plutarchos pripisuje príbeh Ezopovi (Atwood Lawrence 1997: 27). Prameňom motívu „drobný vták je kráľom“ by mohla byť Aristotelova zoológia *Historia Animalium*, v ktorej sa spomína vtáčik basileos (vládca). Jeho spôsob života je podľa Aristotela „dobrý“ a „umelecký“ a vtáčik basileos „bojuje s orlom“ (Aristoteles 1887: 244).

Slovenské varianty bájkou uvádzajú ako víťaza nad orlom väčšinou vtáka s podobným názvom ako Aristotelov „basileos“ – králik. Bájka má rozmer ľudovej etymológie, ponúka vysvetlenie, ako vzniklo pomenovanie tohto drobného vtáčika. V dobe vzniku bájkou bola etymologická metóda veľmi populárna a hojne sa využívala napríklad pri národnoobraných dišputách. U J. Kalinčiaka etymologický aspekt vytvára pointu celej básne, ktorá je umocnená tým, že na začiatku príbehu vtáčik vystupuje pod iným menom – strižník,²⁴ ktorý je po tom, ako porazil orla, premenovaný na králik s ironickým podtónom. Autor sa tematicky opiera o ľudový variant bájkou s hlavnou postavou strižníka, ktorú zachytili viaceré pramene z 19. storočia.²⁵ Názov strižek, strižlík väčšinou označuje už spomenutého orieška (Troglodytes troglodytes; Český jazykový atlas 1997: 110-112). V niektorých nárečiach sa na označenie orieška používa aj „králik“ (Slovenský náučný slovník 1932: 264); označenie „králik“ však inde môže znamenať aj vtáčika králik zlatohlavého (*Regulus regulus*) so zlatým prúžkom na hlave

21 Kritériom pozitívneho hodnotenia L. Štúra je spôsob zobrazenia prírodného sveta a jeho zákonitostí, ktorý je založený na mimetickosti, empirickom pozorovaní prírody a vernom zachytení prírodných javov: „udalosti, prirodzené, tu vystavené, veľmi prírode zodpovedajú, a tak aj pravdy z nich nenúteno samy od seba tečú“ (Štúr 1955: 247). Podľa Štúrovho vysvetlenia v týchto „dobrych“ národných bájkach sa zvieracie postavy správajú podľa svojej prirodzenosti a samotná táto prirodzenosť umožňuje ľahkú percepciu hodnôt a poučenie, ktoré z príbehov vyplývajú.

22 Multilingual Folk Tale Database. Dostupné online: <http://www.univie.ac.at/censorship/info.html>
<http://www.mftd.org/index.php?action=atu&src=atu&id=221>

23 Tomuto vtáčiku venovala americká antropologička zverolekárka Elizabeth Atwoodová Lawrenceová celú monografiu (Atwood Lawrence 1997). Podľa autorky ornitologické pozorovania popisujú orieška ako vtáka, ktorý voči človeku preukazuje signifikantnú zvedavosť a odvahu. Jeho spev je intenzívny a hlasný, charakterizovaný ako veselý (Atwood Lawrence 1997: 11, 20). Možno práve bezprostredná skúsenosť ľudí s týmto vtáčikom je dôvodom, prečo v mnohých príbehoch vystupuje ako reprezentant spevavcov.

24 J. Kalinčiak používa meno vtáka v českom tvare strižek (strižlík), slovenský tvar strižník je známy iba v nárečiach.

25 „Když si ptáci chtěli ustanovit krále, dohodli se, že se jím stane ten z nich, který vyletí nejvýš. Nejvýš vyletěl orel, a stal se králem. Během letu se mu však pod křídlo schoval strážlík a když byl orel nejvýš, malý ptáček vyletěl nad něj a vykřikl: ‚Strážlíček pán, strážlíček pán!‘ Pro jeho lest si ho ptáci dobírali, a začali mu říkat ‚králíček‘“ (Košťál 1895: 55). Rozprávka sa zachovala aj v slovenskom zápise z druhej polovice 19. storočia, ktorý situáciu s názvami vtákov ešte viac komplikuje. František Šujanský vo svojej rukopisnej zbierke rozprávok zachytil variant rozprávky, kde vystupuje vtáčik „Čárašník či Králik, to je ten najmenší vtáček (u nás), zcela nepatrný, nevyniká ničím, ani perom, ani letom. Čárašníkom ho zovú nie snáď po carskom mene, ale po čarachu, to jest samorostlom plote, v jakom sa drží“. Meno „králik“ odôvodnil F. Šujanský vtáčikovým víťazstvom v pretekoch o kráľovskú hodnosť, pričom čárašník je ďalším názvom pre orieška (Ferianc 1958: 189). Rozprávku uverejnil Jiří Polívka (Polívka 1930: 42-43).

160 pripomínajúcim korunu.²⁶ Slovenský ornitológ Oskár Ferienc, ktorý sa venoval aj etymologickému výskumu vtáčej nomenklatúry, uvádza, že k tejto homonymii (králik označuje orieška aj vtáčika *Regulus*) došlo na základe podobnej veľkosti oboch druhov (Ferienc 1958: 189).²⁷

Vyznenie pôvodnej antickej bájky je axiologicky ambivalentné, umožňuje interpretáciu z pohľadu malého vtáčika (keď je príbehom Dávida a Goliáša) aj z pohľadu orla (vznešený vták porazený podvodom). Rôzne varianty textu túto ambivalentnosť rozvádžajú rôznymi spôsobmi, objavuje sa napríklad zopakovanie súťaže alebo orol prekláje orieška, aby nikdy viac nemohol vyletieť vyššie ako nad kríky, ale tiež iné tresty pre orieška (Atwood Lawrence 1997: 28). U J. Záborského víťazí králik, z čoho má vyplývať mravné ponaučenie „viac rozumom ako silou“, čo pozitívne hodnotil aj L. Štúr. Kalinčiakova báseň *Králik* naznačuje obe stránky polarít príbehu: striežik zastupuje spevavce, je odvážny a nepoddajný, v závere si však uvedomuje, že svojím konaním sám seba ohrozuje. J. Kalinčiak aplikuje logickú implikáciu: vtáčik sa musí skrývať, aby nebol zabitý silnejšími, ktorých urazil, a meno „králik“ je mu prisúdené ako výsmech, jeho variant sa zakladá na ironickom vyznení príbehu o voľbe kráľa vtákov.

Spoločenská satira prítomná v prvej časti básne *Králik*, ktorá plne korešponduje s dobovým satirickým zobrazovaním tejto témy v maďarskej romantickej literatúre, je v druhej časti básne doplnená o ironickú etymologickú pointu. Autor sa pritom opiera o bohatú, mnohovrstevnú kultúrnu tradíciu, ktorá sa navrstvovala na vtáčiu symboliku. Za najoriginálnejšiu stránku textu považujem Kalinčiakovo zobrazenie vzťahov vo vnútri vtáčej ríše, ktoré sa vyznačujú vysokou mierou hravosti, kreativity a autorskej suverenity. Zameranie na vnútorné fungovanie sveta vtáčích zemanov predznamenáva dôležitú tému neskoršej Kalinčiakovej tvorby – stvárnenie interných pomerov v zemianskej spoločnosti. V historických textoch tieto pomery pod vplyvom osudu ústia do tragického sporu. Ironická modulácia, ktorá v prípade Kalinčiaka pramenila aj v uhorskej zemianskej kultúrnej tradícii, umožňovala rozprávať konflikt bez tragickosti. Výsledkom je autorská neviazanosť a hravosť: v básni *Králik* vírivým letom vtákov a ich štebotom, krákaním a škrekotom, v próze *Reštavrácia* hemžením zemanov, ich hlukom, spevom a – frazeologizmami.

Štúdia je výstupom grantového projektu VEGA 1/0315/21 *Poetika slovenskej prózy 18. – 20. storočia 2*. Zodpovedný riešiteľ: prof. PhDr. Miloslav Vojtech, PhD. Doba riešenia 2021 – 2024.

26 Etymologický slovník jazyka českého a slovenského odvádza koreň slova strízlík z latinského slova „regulus“ (Etymologický slovník jazyka českého a slovenského 1957: 482).

27 Dôkazom toho, že pri názvoch týchto dvoch vtákov dochádzalo k nedorozumeniam a kontamináciám, je napríklad zoologická príručka *Kráľovstvo zvierat* (1817) francúzskeho zoológa Georgesa Cuviera (1769 – 1832) vydaná v maďarčine, ktorá vtáčika králika so zlatým pásikom na hlave nazýva králikom orieškom (királyka ökörszem; Cuvier 1841: 419).

Pramene

- ARISTOFANES, 1966. *Komédie*. Preložil Miroslav Okál. Bratislava: Tatran.
- ARISTOTELES, 1887. *History of Animals*. In *Ten Books*. Translated by Richard Cresswell. London: George Bell and Sons. Dostupné online: <https://www.gutenberg.org/files/59058/59058-h/59058-h.htm>
- CUVIER, Charles [CUVIER, Báró], 1841. *Az állat-ország földosztva alkotása szerint*. Preložil Péter Vajda. Buda: Magyar Királyi Egyetem.
- ENCYCLOPAEDIA Philologiae Graecorum Et Romanorum, 1806. Posonii: Typis Simonis Petri Weber.
- KALINČIAK, Ján, 1965. *O literatúre a ľudoch*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- KALINČIAK, Ján, 1975. *Kalinčiak I*. Bratislava: Tatran.
- KALINČIAK, Ján, 2009. *Reštavrácia a iné*. Editor René Bílik. Bratislava: Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV. ISBN 978-80-8101-275-4.
- KOLLÁR, Ján, [1835] 1953. *Národné spievanky*. *Druhý diel*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- PETŐFI, Sándor, 2020. *Putovanie Sándora Petőfiho*. *Cestopisné poznámky a Listy z ciest Frigyesovi Kerényimu*. Preložila Mária Petrová. Bratislava: Spolok slovenských spisovateľov. ISBN 978-80-8194-112-2.
- PLINIUS, Gaius Secundus, 2021. *História prírody*. *Historia Naturalis*. Preložila Eleonora Vallová. Bratislava: Perfekt. ISBN 978-80-8226-013-0.
- POLÍVKA, Jiří, 1930. *Súpis slovenských rozprávok*. *Zväzok IV*. Turčiansky Svätý Martin: Matica slovenská.
- SLÁDKOVIČ, Andrej, 1976. *Poézia*. Bratislava: Tatran.
- ŠTÚR, Ludovít, 1955. *Slovanská ľudová slovesnosť*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- ZÁBORSKÝ, Jonáš, 1840. *Bájky Jonáše Zaborského*. Liptovský Svätý Mikuláš: U Kašpara Fejérpatakyho.

Literatúra

- ATWOOD LAWRENCE, Elizabeth, 1997. *Hunting the Wren*. *Transformation a Bird to Symbol*. Knoxville: The University of Tennessee Press. ISBN 0-87049-960-2.
- BÍLIK, René, 2011. Smiech ako ironická alternatíva romantickej smrti. Ján Kalinčiak: Reštavrácia (1860). In *Sondy do slovenskej literatúry 19. storočia*. Zostavili Peter Zajac a Dana Hučková. Bratislava: Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV, s. 218-230. ISBN 978-80-8101-568-7.
- BRIGOVÁČZ, László, 2011. *Egy főúri portré a 19. századból*. *Andrássy György gróf a reformkorban*. Debrecen: Debreceni Egyetem. [Dizertačná práca.]
- DEGRÉ, Alajos, 1974. Pálóczi Horváth Ádám és az 1818. évi zalai tisztújítás. *Zalai Gyűjtemény*, roč. 2, s. 43-69.
- DEMMEI, József, 2016. Štúrovci a slovenská verejnosť. In *Štúr, štúrovci, romantici, obrodenci*. Editor Peter Zajac. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV, s. 97-118. ISBN 978-80-88746-32-4.
- ETYMOLOGICKÝ slovník jazyka českého a slovenského, 1957. Editor Václav Machek. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- FERIANC, Oskár, 1958. *Slovenské názvoslovie vtákov*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akademie vied.
- FÜLÖP, Géza, 1978. *A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban*. Budapest: Akadémiai Kiadó. ISBN 963-05-1480-X.
- GRANASZTÓI, Olga, 2016. Szabadkóműves áru-lók. Új felvetések a magyarországi szabadkóművészség 18. századi történetéhez. *Helikon*, roč. 62, č. 4, s. 599-624. ISSN 0017-999X.
- KOVÁCS K., Péter, 1957. „Balos toll”. *Néprajzi Közlemények*, roč. 2, č. 3-4, s. 156-161.
- KOŠTÁL, Josef, 1895. *Ptactvo v názorech, pověrách a zvycích lidu českého*. Velké Meziříčí: Nakladatelství Šaška a Frgala.
- MARKUSOVSKY, Sámuel, 1896. *A pozsonyi ág. Hitv. Evang. Lyceum története*. Pozsony: Wiggand F. K. Könyvnyomdája.
- NÉMETH, József, 2011. Pálóczi Horváth Ádám petrikeresztúri évtizede (1811 – 1819). In CSÖRSZ RUMEN, István – HEGEDŰS, Béla, ed. *Magyar Arión. Tanulmányok Pálóczi Horváth Ádám műveiről*. Budapest: Reciti Kiadó, s. 75-88. ISBN 978-963-7341-91-5.

- 162 NOGE, Július, 1965. Literárne dielo Jána Kalinčiaka. In KALINČIAK, Ján. *O literatúre a ľuďoch*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, s. 309-365.
- SLOVENSKÝ náučný slovník, *Zväzok II. E - M*, 1932. Editor Pavol Bujnák. Bratislava - Praha: Litevna.
- SZERB, Antal, 1935. *Magyar irodalomtörténet*. Budapest: Révai.
- VONGREJ, Pavol, 1964. Neznáme a zabudnuté verše Jána Kalinčiaka. *Literárny archív 1*. Martin: Matica slovenská, roč. 1, s. 105-122.

Elektronické zdroje

- BRIGOVÁČZ, László, 2010. A gömöri eset. *Történeti tanulmányok*, roč. 18, s. 125-142. ISSN 1217-4602. Dostupné online: http://epa.oszk.hu/03200/03254/00006/pdf/EPA03254_torteneti_tanulmanyok_2010_18_125-142.pdf
- ENCYKLOPÉDIA ľudovej kultúry Slovenska. Dostupné online: <https://www.ludovakultura.sk/encyklopedia/>
- LÁSZLÓ, Andor, 2021. *Embert tolláról. A dísztollak szerepe a kora újkori Magyarországon I*. Dostupné online: <https://ntf.hu/index.php/2020/11/20/embert-tollarol-a-disztollak-szerepe-a-kora-ujkori-magyarorszagon-i/>
- MULTILINGUAL Folk Tale Database. Dostupné online: <http://www.mftd.org/>

Mgr. Marta Fülöpová, PhD.
Katedra slovenskej literatúry
a literárnej vedy
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Gondova 2
811 02 Bratislava
Slovenská republika
E-mail: marta.fulopova@uniba.sk